

VERKSTADSBYGGNAD, FRANKSSONS SÅG

Dokumentation inför rivning

Gäveränge 1:63
Ockelbo socken
Ockelbo kommun
Gästrikland
2011

Anna Larsdotter

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF format från museets hemsida eller beställa kostnadsfritt i PDF format inger.eriksson@xlm.se eller 026-65 56 42.

Rapporter (tryckt), böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butiken@xlm.se eller 026-65 56 35.

Länsmuseet Gävleborg
Södra Strandgatan 20. Box 746, 801 28 Gävle
Tel 026-65 56 00
www.lansmuseetgavleborg.se

ERKSTADSBYGGNAD, FRANKSSONS SÅG

Dokumentation inför rivning

Gäveränge 1:63
Ockelbo socken
Ockelbo kommun
Gästrikland
2011

Rapport 2012:01
Anna Larsdotter

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG

Utgivning och distribution:
Länsmuseet Gävleborg
Box 746, 801 28 Gävle
Telefon 026-65 56 00
Hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2012

Omslagsbild: Verkstadsbyggnaden sedd från söder. Foto: Anna Larsdotter

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Inledning	5
Kort historik	5
Byggnadsbeskrivning	6
Konstruktion	6
Exteriör	6
Interiör	12
Kulturhistorisk utvärdering	14
Sammanfattning	14
Källor	14
I Läns museets arkiv förvaras	14

INLEDNING

Länsmuseet Gävleborg fick i maj 2011 i uppdrag av Ockelbo Kommun att dokumentera en verkstadsbyggnad, belägen på fastigheten Gäveränge 1:63, inför rivning. Anledningen till att byggnaden önskas rivas är att området kring Frankssons såg är kraftigt förorenat och en sanering av marken är nödvändig.

Länsmuseet Gävleborg dokumenterade, genom byggnadsantikvarie Anna Larsdotter, byggnaden på plats 2011-07-21. Då hade rivningsarbetet redan påbörjats i form av att takteglet hade plockats bort. Byggnaden hade till synes stått utan användning under många år och underhållet har därmed blivit eftersatt.

KORT HISTORIK

Frankssons såg är belägen i utkanten av Ockelbo, vid Testeboåns östra strand. Under 1880-tal växte här en sågverksindustri fram. Industrin såg sina upp- och nedgångar under hundra år tills träförädlingsverksamheten slutligen på grund av förändrad marknad sakteligen tynat bort. 1980 upphörde driften efter 100 års produktion. På platsen finns en stor del av industribyggnaderna bevarade trots att verksamheten är nedlagd. Även träpatronvillan från sågens glansperiod finns bevarad och tornar upp sig mitt i industrimiljön.

Den kombinerade garage- och verkstadsbyggnaden uppfördes 1924. På övervåningen iordninggjordes ett boningsrum. (Träpatron och ribbkusk s. 33)

I ett förslag till ny detaljplan för området från 1995, skall områdets användning ändras från "renodlat industriändamål till en kombination av bostäder, småindustri och handel." (Planbeskrivning, Ockelbo kommun Dnr 1995.3248-580). Aktuell verkstadsbyggnad omnämns inte i planbeskrivningen vilket betyder att den redan vid denna tid sågs som uttjänt. Marken har planerats som tomtmark för enbostadshus.

Flygfoto över Frankssons såg 1932. Verkstadsbyggnaden inringad. Ur Träpatron och ribbkusk.

Garage- och verkstadsbyggnaden på 1930-talet. Ur Träpatron och ribbkusk.

I planbeskrivningens miljökonsekvensbeskrivning finns att läsa ”Inom det fd industriområdet har ingen tryckimpregnering eller liknande verksamhet förekommit som efterlämnat kemikalierester. (Uppgift lämnad av Jan Franksson).” Enligt Ockelbo kommun är marken dock förgiftad med syror och arsenik till följd av impregnering av virke på platsen.

Enligt uppgifter från Ockelbo kommun såldes verkstadsbyggnaden under 1990-talet till någon som tänkte göra privatbostad av huset. Då marken visade sig vara förorenad, och hela området behövde saneras, blev det aldrig verklighet av planerna.

BYGGNADSBESKRIVNING

Konstruktion

Byggnaden är uppförd i cementtegel. Sadeltaket har varit klätt med tvåkupigt lertegel. Grunden är delvis luftad och delvis gjuten. De smala skorstenarna tyder på att byggnadens dubbla murstockar brukats för endast en eller två eldstäder vardera.

Byggnaden har större delen av originalfönstren bevarade. Dessa är två- respektive treluftsfönster med tre rutor av samma mått i varje luft. Rutorna är i både munblåst samt valsat glas. För ljusinsläpp på övervåningen har båda långsidorna på huset fyra små låga fönster. Varje båge är indelad i två rutor som proportionerligt anknyter till nedervåningens stora fönster. Två fönster har bytts ut på övervåningen. Perspektivfönster har ersatt de gamla fönstren på husets södra gavel samt i takkupan.

Exterör

Byggnadskroppen är belägen i sydvästlig-sydöstlig riktning. Dess arkitektur har ett mycket stramt formspråk med en klassicistisk prägel typisk för tiden då byggnaden uppfördes. Taket har varit belagt med tvåkupigt lertegel som idag är nedplockat.

Gavelns södra långsida har samtliga garageportar bevarade. Den mittersta har dock breddats med hjälp av en återanvänd enkelpart från ett igensatt dörrhåll till höger om garaget. Cementblocken som blev över när garageöppningen bred-

dades har sedan används i så lång utsträckning de räckt för att sätta igen enkelportens öppning. Resten har täckts med en skiva, (Jfr med bild s.6). Även ett treluftsfönster till verkstaden har satts igen. Samtliga fönsterbågar samt porten in till verkstaden har målats blå. Just denna porten har antagligen fått denna färg för att markera att den är personentré till byggnadens nedre plan. Garageportarna har däremot behållits svarta.

Vid dokumentationen fick Länsmuseumet Gävleborg ej tillgång till att dokumentera interiören på husets övervåning. Att döma av perspektivfönstret som någon gång bytts ut, på husets sydvästra fasad, kan dock slutsatsen dras att bostadsdelen gömmer sig där bakom. Bostaden har aldrig haft modern standard med vatten eller avlopp.

Byggnaden sedd från sydlig riktning. Foto: Länsmuseumet Gävleborg.

Garageportarna till vänster och verkstadsdelen till höger. Foto: Länsmuseumet Gävleborg.

Byggnadens nordvästliga långsida har entré till byggnadens övervåning. Foto: Läns museet Gävleborg.

Entrén ser ut att ha fått nuvarande utseende runt 1960-talet. Foto: Läns museet Gävleborg.

På byggnadens nordöstra gavel finns ett enklare plåtskjul tillbyggt. I bakgrunden syns ett nybyggt enbostadshus. Foto: Läns museet Gävleborg.

Byggnadens sydvästra gavel. Övervåningens troliga bostadsdel har moderniserats med perspektivfönster. Nedervåningen har originalbågarna med valsat glas bevarade. Foto: Läns museet Gävleborg.

Detalj av frontespisens murade detaljer. Foto: Läns museet Gävleborg

Väggarna är murade med dekorativt mönstrade cementblock. I sockeln syns även en luftglugg till grunden. Foto: Läns museet Gävleborg

Garageportarna är av ramverk, klädda med spontad panel och ursprungligen tjärade. Portgångjärnen är smidda. Foto: Läns museet Gävleborg

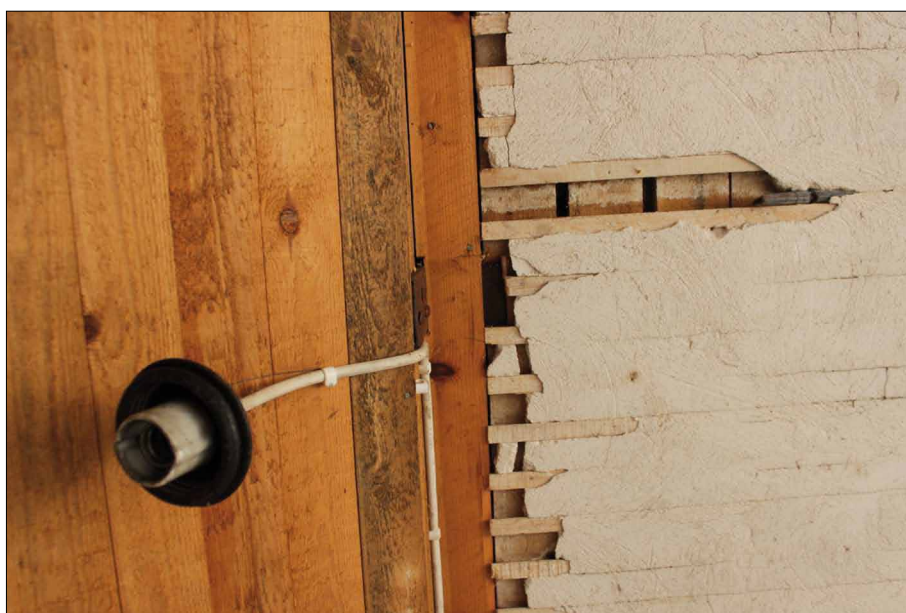
Byggnadens läge i förhållande till träpatronsvillan. Foto: Läns museet Gävleborg

INTERIÖR

Större delen av byggnadens interiör kunde ej dokumenteras på grund av att Ockelbo Kommun vid besöket inte hade tillgång till nycklar till lokalen.

Trappan till övervåningen löper upp genom ett av garagen. Dess panel är ram-sågad. Foto: Länsmuseet Gävleborg

Taket i garagen har träribbor som armering. Foto: Länsmuseet Gävleborg

Verkstadens nordostligaste del sedd från nordväst. Foto: Länsmuseum Gävleborg.

Verkstaden är indelad i två utrymmen. Detta utrymme ligger vägg i vägg med garagen och bär spår från remdrivna maskiner. Foto: Länsmuseum Gävleborg.

KULTURHISTORISK VÄRDERING

Som helhet betingar industrimiljön kring Frankssons såg ett stort kulturhistoriskt värde som har få motsvarigheter i landet. Verkstadsbyggnaden i fokus för dokumentationen bedöms inte i sig vara av högt kulturhistoriskt intresse, dock är den en viktig beståndsdel i den större helheten i sågområdets värdefulla kulturhistoria.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg fick i maj 2011 i uppdrag från Ockelbo kommun att dokumentera garage- och verkstadsbyggnaden vid Frankssons såg, inför rivning. Marken i området har till viss del redan genomgått sanering och enbostadshus har byggts på denna mark. Vid en rivning av verkstadsbyggnaden kan saneringsarbetet slutföras. Enbostadshus kommer därefter antagligen även byggas på denna plats.

Byggnaden är belägen strax norr om vad som idag finns kvar av industriområdet vid Frankssons såg. Den uppfördes 1924 troligtvis strax efter att automobilens började brukas inom verksamheten.

Byggnaden är uppförd i klassicistisk stil med murade cementblock. Till stora delar är exteriören bevarad i originalutförande dock i sämre skick på grund av eftersatt underhåll.

Länsmuseet Gävleborg dokumenterade verkstadsbyggnaden 2011-07-21. Byggnaden är dokumenterad i såväl text som i bild. Samtliga bilder finns arkiverade hos Länsmuseet Gävleborg.

KÄLLOR

Träpatron och ribbkusk, Anders Voxberg, Ockelbo Hembygdsförening: 1988

Planbeskrivning, Frankssons såg, Ockelbo kommun, Lars Skogsberg, 1995-12-13 DNR 1995.3248-580

I LÄNSMUSEETS ARKIV FÖRVARAS

Samtliga fotografier tagna vid dokumentationstillfället 2011-07-21.

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG

Box 746, 801 28 Gävle 026-65 56 00
Museet: S Strandg 20 Fogden: Styrmansg 4
www.lansmuseetgavleborg.se